

VIITORUL UNIUNII EUROPENE SE DEFINIȘTE ÎN CADRUL UNEI COOPERĂRI ECONOMICE MAI STRÂNSE ÎNTRE STATELE MEMBRE

DR. ANDREEA DRĂGOI

Abstract

Since the onset of the crisis in the euro area, the EU has implemented a series of measures to respond to the major economic challenges and support the efforts to boost growth and create jobs in the Member States. In October 2012, EU leaders have decided that in order to overcome the challenges brought by the sovereign debt crisis is necessary to establish a closer economic cooperation between European countries. Our paper aims to analyze the main measures taken at European level to converge toward this goal, aiming to highlight the extent to which they are "successful steps" leading to the creation of banking, fiscal and economic union in Europe.

Key words: Banking Union, sovereign debt crisis, economic cooperation, Euro zone

JEL Classification: A1, D6, D60, H

I. Contextul apariției noilor inițiative privind necesitatea creșterii cooperării economice între statele membre

Așa cum se arată în cel mai recent raport privind creșterea economică pe ansamblul UE în 2012 (European Commission [EC], 2012), situația economică a rămas una fragilă în întreg spațiu comunitar, iar perspectivele privind creșterea economică în 2013 sunt moderat optimiste, apreciindu-se că va fi nevoie de timp pentru ca UE să se îndrepte către o redresare economică durabilă.

În prezent, criza produce consecințe sociale grave în spațiul comunitar. Sistemele de protecție socială au atenuat, inițial, unele dintre efecte, dar impactul se resimte în prezent la toate nivelurile. Șomajul a crescut substanțial, iar dificultățile economice și sărăcia înregistrează o tendință de majorare în principal, în Zona euro, dar se extind și în afara acesteia.

Mai mult, prelungirea crizei datoriilor suverane nu a permis statelor membre să accelereze reformele pentru îndeplinirea obiectivelor Strategiei „Europa” 2020 în ceea ce privește ocuparea forței de muncă, cercetarea și dezvoltarea, schimbările climatice, energia, educația și combaterea sărăciei, domenii în care se impun progrese pentru a evolua către o economie europeană puternic dezvoltată și favorabilă incluziunii.

În timp ce provocările variază semnificativ de la o țară la alta și în interiorul Zonei euro, perspectiva unei redresări lente îngreunează conjunctura economiei pe ansamblul UE. Nivelul de îndatorare acumulat de către actorii publici și privați restrânge posibilitățile de dezvoltare a unor noi activități economice și investiționale. În același timp, analiștii internaționali arată că, în timp ce instrumentele de politică fiscală și monetară au fost deja puternic mobilizate, marja de manevră este, în prezent, limitată. În acest context, necesitatea unor reforme structurale reprezintă un element esențial de restabilire a competitivității economiei UE, însă, așa cum vom argumenta în cele ce urmează, aceste decizii sunt adesea dificil de luat.

II. Scurtă prezentare a inițiativelor care converg spre o mai bună integrare a politicilor economice și monetare ale UE

a. Dezideratul Uniunii Bancare și Monetare

Încă de la declanșarea crizei datoriilor suverane a statelor din Zona euro, autoritățile comunitare au pus în aplicare o serie de măsuri menite să ofere răspunsuri la principalele provocări economice cu care se confruntă, în prezent, Uniunea Europeană și să sprijine eforturile vizând stimularea creșterii și creării de noi locuri de muncă – obiective majore de dezvoltare ale Strategiei „Europa” 2020.

Primul „pas” l-a reprezentat întreprinderea, în cursul lunii septembrie 2012, a unor acțiuni concrete în direcția creării Uniunii Bancare Europene, prin publicarea de către Comisia Europeană a unui Pachet de propuneri privind instituirea Mecanismului Unic Supraveghere pentru băncile din Zona euro (unul dintre cele patru elemente esențiale pentru crearea Uniunii Bancare Europene, alături de cadrele de reglementare privind schemele de garantare a depozitelor, redresarea și restructurarea instituțiilor financiare care se confruntă cu dificultăți, precum și cerințele de capital).

Pachetul cuprinde un regulament prin care Băncii Centrale Europene îi sunt atribuite sarcini specifice în ceea ce privește politicile legate de supravegherea prudencială a instituțiilor de credit, un regulament prin care actuala reglementare privind Autoritatea Bancară Europeană se aliniază la noul cadru de supraveghere bancară, precum și o comunicare ce prezintă foaia de parcurs către o Uniune Bancară.

În viziunea Comisiei Europene, este important ca Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene să finalizeze, cât mai curând posibil, atât propunerile menționate mai sus, cât și pe cele privind schemele de garantare a depozitelor, cadrul pentru redresarea și restructurarea instituțiilor de credit și a societăților de investiții, activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudencială a acestora.

Se preconizează ca Banca Centrală Europeană va putea să-și asume, într-o primă etapă, supravegherea oricărei bănci din Zona euro, cu precădere în cazul instituțiilor beneficiare de ajutoare de stat, apoi, de la 1 iulie 2013, a băncilor de importanță sistemică. De altfel, se dorește ca, până la 1 ianuarie 2014, toate băncile din Zona euro să fie supuse Mecanismului Unic de Supraveghere.

Consecința adoptării acestor reglementări ar fi că statele membre din afara

Zonei euro vor putea participa la Mecanismul Unic de Supraveghere, existând propuneri specifice privind cooperarea între autoritățile naționale de supraveghere și Banca Centrală Europeană.

Al doilea „pas” a fost făcut în octombrie 2012, când în spațiul european se lansa ideea necesității stabilirii unor legături economice mai strânse între țările UE, pentru a valorifica reformele întreprinse în domeniul politicilor economice, monetare și a celor vizând guvernanta.

O primă inițiativă a venit din partea Comisiei Europene care a prezentat un plan de acțiune (EC, 2012) în acest sens. Planul de acțiune cuprindea o serie de măsuri menite să contribuie la obiectivul realizării „unei adevărate uniuni economice și monetare în spațiul comunitar”. Această Uniunea Economică și Monetară (UEM) reprezintă, așa cum se specifica în viziunea Comisiei Europene, „un fundament indispensabil” al viitorului politic și economic al UE. De altfel, așa cum se arată și în literatura de specialitate (Socol C & Socol A, 2010) întreaga construcție europeană este rezultatul nu numai al aplicării politicilor comune, ci, în egală măsură, al integrării piețelor la nivel economic.

Criza economică internațională și mai apoi criza datoriilor suverane a statelor din Zona euro au pus la încercare coeziunea din spațiul comunitar, testând anduranța unui sistem și voința statelor membre de a păstra unitatea economică în fața provocărilor aduse de noua situație dificilă cu care se confruntă, în prezent, UE.

În acest context, proiectul UEM, lansat de către Comisia Europeană, se conturează ca o posibilă soluție pentru a oferi un cadru comun consolidat care să stabilească diversele opțiuni privind realizarea Uniunii Economice și Monetare. În cadrul măsurilor propuse de Planul de Acțiune al Comisiei Europene, un element de noutate îl reprezintă propunerea prin care țările UE sunt invitate să aplice reforme economice și financiare specifice, prin intermediul încheierii unui acord între ele. De asemenea, se prevede acordarea de sprijin financiar din partea UE pentru a ajuta guvernele naționale să introducă aceste reforme.

b. Coordonare mai eficientă a politicilor comune

Propunerile lansate de către autoritățile comunitare vizează necesitatea creării cadrului legislativ pentru stabilirea unei „Uniuni mai profunde”. După cum se subliniază în Planul de acțiune al Comisiei Europene, realizarea acestui

deziderat ar garanta că răspunsurile la problemele economice sunt coordonate la nivelul UE, devenind astfel mai eficiente.

Care ar putea fi consecințele noii „redesenări a arhitecturii UE”? În următorii ani, statele membre ar urma să își coordoneze politicile fiscale și de ocupare a forței de muncă. Mai mult, statele din Zona euro, aflate „sub presiune financiară”, ar avea acces la un buget comun, susținut de un fond de „rambursare”, care să le ajute să-și reducă datoriile publice mari, până la atingerea unor niveluri sustenabile.

III. Uniunea Bancară Europeană, un proiect realizabil?

În cele ce urmează, ne propunem să analizăm argumentele pro și contra cu privire la proiectul Uniunii Bancare și cooperarea mai strânsă, pe care acesta ar presupune-o pentru statele membre.

Pentru început, trebuie subliniat faptul că propunerea privind realizarea Uniunii Bancare nu trebuie să întrunească doar acceptul celor 17 state din Zona euro, ci este necesar acceptul unanim al celor 27 de state europene, în al căror „mozaic” de poziții asumate se întrezărește deja pericolul unui posibil blocaj al proiectului.

Astfel, dintre cele 27 de state membre, doar 11 și-au manifestat deschis sprijinul pentru noul proiect: Austria, Belgia, Estonia, Franța, Germania – dar cu unele condiții¹ -, Islanda, Italia, Lituania, Olanda, Portugalia și Spania. În același timp, multe state membre și-au exprimat mai vag (Bulgaria, Suedia, Polonia, Cehia) sau mai vehement (Marea Britanie) dezacordul privind acest proiect, în timp ce poziția multora este încă incertă (Danemarca, Finlanda, Ungaria, România).

Motivele pentru care unele dintre statele membre se arată reticente

¹ Germania nu aprobă condiția principală a UEM, care ar viza ca BCE să răspundă de monitorizarea băncilor mari, opunându-se gradului mare de centralizare propus de Comisia Europeană. Autoritățile de la Berlin resping, de asemenea, și introducerea rapidă a sistemului, prin care BCE ar trebui să preia supravegherea tuturor băncilor, până în 2014. Ministrul german de Finanțe Wolfgang Schäuble a complicat și mai mult situația, cerând un test de stres pan-european pentru bănci, înainte ca supravegherea să fie trecută către BCE. Cancelarul Angela Merkel este în favoarea unei Uniuni Bancare, însă economiștii germani au solicitat ca acest plan să nu fie pus în practică, deoarece forțarea celei mai mari economii din Zona euro să ofere garanții pentru statele și băncile mai slabe nu poate reprezenta soluția pentru criza datoriilor suverane.

privind noul proiect sunt diverse, dar cel mai des invocat arată că alăturarea la planificata Uniune Bancară va presupune un transfer semnificativ a unei părți importante a suveranității naționale către Bruxelles, fără a obține prea multe beneficii. Marea Britanie, unul dintre contestatarii cei mai vizibili, susține că este o anomalie din punct de vedere legal ca Autoritatea Bancară Europeană să nu poată impune decizii obligatorii asupra BCE, dar să poată forța statele suverane să se supună deciziilor sale, în cazul unei dispute.

O problemă care a suscitât numeroase controverse e reprezentată și de disputa franco-germană generată de posibilitatea ca fondurile europene de stabilitate să susțină direct băncile aflate în dificultate financiară, măsură care ar reduce presiunile asupra guvernelor din Spania și Irlanda.

În aceste condiții, deși ar prezenta avantajul că ar crește mecanismele de cooperare financiară între statele membre, instituind și „o supapă” în cazuri de urgență, viitorul Uniunii Bancare este încă incert, dar se poate presupune, în condițiile în care este tot mai evident că problemele economice ale unui stat membru sfârșesc prin a le afecta vizibil și pe celelalte, că la nivel comunitar negocierile vor continua spre atingerea acestui deziderat.

IV. Concluzii

Actuala criză financiară și economică care persistă în UE reprezintă catalizatorul unei schimbări de amploare. Impactul acesteia se poate observa în restructurarea profundă a politicilor și cadrului de reglementare financiar-bancar al statelor membre și al UE în ansamblu. Acest proces presupune o serie de provocări în plan politic, economic și social, dar, este tot mai evident, că, deși dificil, drumul ales de autoritățile comunitare este necesar pentru a pune bazele unei creșteri economice și competitivități viitoare, care să fie inteligente, durabile și favorabile incluziunii.

Pentru a continua reformele necesare, UE trebuie să fie în măsură să demonstreze că politicile sale funcționează, că vor produce rezultate vizibile în timp și că vor fi puse în aplicare în mod echitabil în ceea ce privește impactul asupra societății comunitare în ansamblu. Corectarea problemelor din trecut și înscrierea UE pe o traiectorie de dezvoltare mai sustenabilă în viitor, constituie o

responsabilitate comună a statelor membre, iar, recunoscând că economiile acestora sunt tot mai strâns legate între ele, UE își reconfigurează în prezent guvernanta economică pentru a asigura răspunsuri mai eficiente, la nivelul politicilor și provocărilor prezente și viitoare.

Bibliografie

1. European Commission. (2012, November 30). *A blueprint for a deep and genuine economic and monetary union, launching a European Debate (COM(2012) 777 final/2)*. Brussel. Accesat la: http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/president/news/archives/2012/11/pdf/blueprint_en.pdf
2. European Commission. (2012, November 28). *Annual Growth Survey 2013 (COM(2012) 750 final)*. Accesat la: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/ags2013_en.pdf
3. European Commission. (2012, September 29). *Proposal for a Council Regulation conferring specific tasks on the European Central Bank concerning policies relating to the prudential supervision of credit institutions (COM(2012) 511 final, 2012/0242 (CNS))*. Accesat la: http://ec.europa.eu/internal_market/finances/docs/committees/reform/20120912-com-2012-511_en.pdf
4. Socol C.& Socol A. (2010). *Modelul European: creștere economică, convergență și coeziune*. Editura ASE, pp. 61-66.